1940 ий
6
МАЙ
№42 (655)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

БОЛЬШЕВИСТСКИЙ ПЕЧАТЬЫН ПАЙРЕМЖЕ

Тенгече, 5 майыште, Советский Союзысо пӱтынь калык большевистский печать кечым кугу куанымаш дене пайремлыш. Тиде кече—Советский Союзысо шемер калыкын илышыштыже ик пеш кугу куанымашан, исторический кечылан шотлалтеш. Тиде исторический кече 1912 ий гыч тӱҥалын. 1912 ий 5 майыште Ленин ден Сталинын организоватлыме „Правда" газетын первый номерже лектын, тиде кече лӱмеш большевистский печатьын традиционный пайремже тӱҥалын.

Шкенан элыштына социалистический обществым ыштен шуктен, коммунистический обществым ыштымаш верч кучедалмаште большевистский печатьын кугу рольжо нерген Сталин йолташ классический определенийым пуэн: „Печать—единственный орудий, кудын полшымыжо дене партий шкенжын, тудлан кӱлмӧ йылме дене кече еда, час еда пашазе класс дене ойла. Партий ден класс коклаште духовный шӱртым шуяшлан моло средства-шамыч, моло тыгай лывырге аппарат пӱртӱсыштӧ уке. Печать кече дене огыл, а час дене кушшаш,—тиде мемнан партийын эн пӱсӧ да эн виян орудийже".

„Газета—коллективный пропагандист да коллективный агитатор веле огыл, тугак коллективный организатор", манын В. И. Ленин ойлен.

Большевистский партий шкенжын эн пӱсӧ оружийжым — печатьым чарныде пеҥгыдемда да пӱсемда. Мемнан прессынам, тудын кадржешамычым шемер калыкын тушманже-шамыч ваштареш кучедалмаште непримиримый лияшлан Ленин—Сталин партий воспитыватла. Мемнан элыштына шемер массым коммунистический духеш воспитатлымаште печатьын рольжо моткочак кугу. Тугак айдемын сознанийыштыже капитализмын кодшо пережиткыжым пытарышаш верч кучедалмаште, коммунистический мораль верч, у быт верч кучедалмаште печать пеш кугу полышым пуэн шога.

Мемнан советский калык шкенжын печатьшым йӧрата, пагала, шкенжын кече еда пашаштыже печать гоч кугу полышым налын шога.

Большевистский печать кечым пайремлыме годым мемнан ончылнына эшеат кугу да ответственный задача-шамыч шогат. Эн первояк—газетым эшеат саемдаш, тудым шемер масса деке эшеат лишылемдаш. Кокымшо—газетын кадрже-шамычым идейно-политический шотышто кече еда кушташ да воспитыватлаш. Шкенан юнкоршамычна дене кыл кучымашым эшеат саемдаш да пеҥгыдемдаш, нунылан чарныде полшен шогаш.

Шкенан газетнам, рвезе поколенийым коммунистический духеш воспитыватлымаште, партийлан достойный, ӱшанле пополненийым ямдылымаште эн чапле, эн лывырге да эн сайын полшышо орудийым ыштен шукташ.

М. Н. Иванов ден А. И. Зыков йолташ-шамычым наградитлымаш

Государственный безопасностьым аралымаште правительствын заданийже-шамычым успешно шуктымылан СССР Верховный Совет Президиум НКВД-н 754 пашаенгжым СССР орден да медаль-шамыч дене наградитлен. Нунын коклаште Марийский республикысе НКВД пашаеҥ-шамыч „Знак Почета" орден дене Марийский АССР Внутренний паша Калык Комиссар, государственный безопасность капитан Михаил Николаевич Иванов йолташ да „За отвагу" медаль дене Марийский АССР НКВД-ште ыштыше, государственный безопасность младший лейтенант Александр Иванович Зыков йолташ наградитлалтынет.

Массовый ӱдымаш тӱҥалын

Ронго. (Телефон дене). 4 майыште Колокудский сельсовет пашаеҥ-шамыч 10 колхозлашке лектын, колхозник-шамычым массовый ӱдымашке мобилизоватлен колтеныт.

Колхозласе качественный комиссий-шамыч ӱдышашлан посна участкым проверитленыт. „Свобода" колхозышто комиссий дене пырля шоҥго колхозник-шамычат пасушко проверкыш лектыныт. 70 ияш П. Н. Толстухин ден А. В. Сушенцов ӱдаш йӧрымылан шотленыт.

Тиде кечынак „Свобода" колхоз массовый ӱдымашым тӱҥалын. Таче массовый ӱдымашке эше 6 колхоз лектеш.

В. М. Б.

Паша нормым утыж дене темат

Пектубай район „Чирки" колхоз шошо ага пашаш организованно пиже. Шошо аган первый кечыштыже 50 гектарым куралме. Посна колхозник-шамыч шошо агаште примерым ончыктен шогат. Теве Стрельников Константин 0,75 гектарым куралме олмеш 1, 06 гектарым куралеш. Тудо кечаш паша нормым 175 процентлан тема. Тыгак И. Комелева, И. Федорова, Ф. Пайдыганов йолташ-шамыч паша нормым 100—150 процентлан темат.

И. Кузнецов.

* *
*

Морко район, Вуртем-Варангыж сельсовет, Киров лӱмеш колхозын колхозникше-шамычат шошо агаште нормым эртарен темат. Куралмаште Данилов Осип, П. Озанаев кечаш паша нормым 150 процентлан темен толыт.

Киров лӱмеш колхоз 5 кече коклаште ӱден пытараш обязательствым налын.

А. Алексеев.

Куяр каныме пӧртыштӧ каныше чодра пашан стахановкаже-шамыч.
Снимкыште (шола гыч пурлашке): Е. Ф. Соловьева, А. И. Мичеева (Абасур лесхоз) ден А. П. Блохина (Илетский древкомбинат) йолташ-шамыч.
Фото М. Чуршуковын.

СОВЕТСКИЙ СОЮЗЫШТО

ГЛАВСЕВМОРПУТЬ ПАШАЕҤ-ШАМЫЧЫМ НАГРАДИТЛЫМАШ

Северный Морской Корным да Крайний Северысе район-шамычым освоитлымаште пеш кугу заслугыштлан, тугак 1938 ден 1939 ийласе арктический навигаций жапыште пашам образцово да самоотверженно ыштымыштлан СССР Верховный Совет Президиумын Указше дене Главсевморпутьын 374 пашаенгжым ССР Союзын орденже да медальже-шамыч дене наградитлыме.

Ленин орден дене—7 еҥым, „Красная Звезда" орден дене—7 еҥым, Трудового Красного Знамени орден дене—47 еҥым, „Знак Почета" орден дене 88 еҥым наградитлыме.

„За трудовую доблесть" медаль дене—97 еҥым да „За трудовое отличие" медаль дене 128 еҥым наградитлыме.

(ТАСС).

Москва—Волга каналыште навигаций почылтын

1 майыште, 22 шагатат 30 минутышто Москва—Волга каналыште нылымше навигацийым почмаш лийын. Москва—Московский теҥыз маршрут дене первый рейсыш „И. Сталин" теплоход ден „Советская республика" пароход каеныт.

Суда-шамычым Химкинский речной вокзал гыч тарватен колтеныт да нуно мигатлыше бакен-шамыч ден эҥер серысе сигнализацийын тӱрлӧ тӱсан тулышт воктен писын эртен каеныт. Жап шуко лийммым ончыде, палублаште пайрем семын весела да оживленно. Вӱд ӱмбалне „Родина нерген муро" йоҥгалтын, музыка мӱгыралтын.

2 май эрдене, кече каналын живописный серже-шамычым сайын волгалтарыш. Иман чодра-шамычын ужар лентышт шуйналт вочыч. Каналын ош, сылне служебный пӧртшӧ - шамыч койныт. Шлюз ден пристань-шамычын монументальный сооруженийышт пайрем гай флаг да плакат - шамыч дене сӧрастарыме улыт. Шлюз-шамычын механизмышт чарныде пашам ыштеныт. Шлюзоватлымаш улыжат икмыняр минутым веле налын. Кечываллан суда - шамыч Московский теҥызыш пурышт да кӱчык шогалмашым ыштен, мӧнгеш савырнышт.

13 майыште—КП(б)У-н XV с'ездше

Киев, 2 май. 13 майыште Киевеш Украинысе коммунистический большевик - шамыч партийын XV с'ездше почылтеш. С'ездын тыгай ончышаш пашажым утвердитлыме: ЦК КП(б)У-н отчетный докладше—докладчик Хрущев йолташ; центральный ревизионный комиссийын отчетшо — докладчик Спивак йолташ; КП(б)У Центральный Комитетым да центральный ревизионный комиссийым сайлымаш.

Речной транспорт пашаеҥ-шамычым наградитлымаш

СССР Верховный Совет Президиум речной транспортым пеҥгыдемдымаште да развиватлымаште пашам успешно ыштымылан речной транспортын 212 пашаенгжым ССР Союзын орденже да медальже-шамыч дене наградитлен.

Ленин орден дене—9 еҥым, Трудового Красного Знамени орден дене—19 еҥым, „Знак Почета" орден дене 53 еҥым наградитлыме. „За трудовую доблесть" медаль дене—56 еҥым, „За трудовое отличие" медаль дене 75 еҥым наградитлыме.

(ТАСС).

83

Республикысе колхозлаште шошо ага паша кайыме нерген

ВКП(б) Обком бюро ден Марийский АССР Совнаркомын 1940 ий 3 майыште лукмо пунчалышт

Колхозлаште шошо ага паша кайыме нерген Марийский АССР Земледелий Нарком Флорентьев йолташын увертарымыжым колыштмек, ВКП(б) Обком бюро ден Марийский АССР СНК пасу пашам организоватлымаште да тудын качествыштыже кугу ситыдымаш-шамычым палемдат. Колхоз-шамычын курал-ӱдышаш мландыштын ятыр ужашыже ӱдаш ямде гынат, ӱдымӧ паша путыракэркын шарлен шога. Путыракшым пасу паша Оршанка, Пектубай, Йошкар-Ола, Кырык-Марий, Сотнур, Звенига районлаште организованно огыл кая. Нине районласе шуко колхоз-шамыч ӱдаш тӱҥалын огытыл, эр ӱдышаш пырчан культура ден технический культура-шамычым ӱдашлан эн сай жапым арам эртарат.

Звенига районышто 69 колхоз гыч 4 колхоз гына ӱдаш тӱҥалын. Республикысе ятыр моло районлаштат положений тыгаяк.

Колхозлаште пасу пашаште имне вийым тӱрыс огыл кучылтмаш тышке шуктен: шуко колхоз-шамыч агротехнический шотышто важный улшо пашам, примерлан, кылмаш куралмым кызыт мартеат шӱрен пытарен огытыл. Кужеҥер районышто 20 гектар кылмаш куралмым гына, Кырык-Марий районышто—281 гектарым шӱрымӧ. Шуко МТС-ласе трактор-шамыч пасу пашаште алят огыт кучылталт. Йошкар-Ола МТС-ште 14 тракторный бригада гыч 2-шо майлан улыжат 2 бригада, Оршанка районышто 22 бригада гыч 3 бригада гына пашам ыштат.

Шуко колхозлаште пасу пашам организоватлымаште серьезный ситыдымаш—ӱдымӧ деч ончыч почвым обрабатыватлымаш ден ӱдымаш коклаште улшо кӱрылтыш лийын шога. Мари-Турек районышто ӱдашлан ямдылыме 2.253 гектар гыч 30 апрельлан улыжат 265 гектарым гына, Звенига районышто ӱдашлан ямдылыме чыла площадь гыч 1,3 процентым гына ӱдымӧ.

Ӱдымӧ пашам организоватлымаште чыла нине кугу ситыдымаш-шамыч тидлан верч лийыныт: посна районласе ВКП(б) райком, райисполком ден земельный орган-шамыч тенийсе шошымын особенностьшым шотыш налын огытыл да шошо агам вашкерак эртарышаш верч кучедалмашке колхоз ден МТС-шамычым организоватлен огытыл. Тыгак посна колхозлаште улшо, ӱдаш вашкыме ок кӱл манме осал настроенийым пытарашлан решительный мера-шамычым ыштен огытыл.

Тидын дене пырляк посна колхозлаште ӱдымаш пашан качествыже ӱлнӧ шога. Морко районысо ятыр колхозлаште пырчан шурным кид дене ӱдат. Сотнур районысо „Трудовик“, „Москва“ колхозлаште почвым куакшын куралыт. Подкормкым ыштымаш кызытат эркын кая. Оршанка районышто 2 майлан улыжат 35 гектареш, Пектубай районышто 15 гектареш гына подкормкым ыштыме. Сортообмен ден люпин вӧшмӧ нангаймаш кызыт мартеат пытарыме огыл.

Ятыр колхоз ден МТС-шамычын руководительышт могырым пасу пашан качествыже дек пренебрежительный отношений республикысе район-шамычын руководящий органышт да Наркомзем могырым пенгыде отпорым але ок вашлий.

ВКП(б) Обком бюро ден Марийский АССР Совнарком пунчалыт:

1. Посна колхоз, МТС да земельный орган руководитель-шамычын, тугак ВКП(б) южо райком ден райисполком-шамычын массовый ӱдымаш пашам кучымаште койын шогышо настроенийыштым йоҥлышлан шотлен осуждатлен, ВКП(б) Обком бюро ден МАССР СНК икияшым ӱдымаш темпым кугун писемдаш да тидлан лийын тевe мом обеспечитлаш ВКП(б) райком ден райисполком-шамычым обязыватлат:

а) ӱдымаш пашаште пӱтынь машинно-тракторный паркым тичмашын да рационально кучылташ, тидын годым трактор-шамычын производительностьыштым нӧлталмашке да йӱд смена-шамычын пашаштым организоватлымашке поснак вниманийым ойыраш; чыла МТС-лаште пашам ыштыме тыгай порядокым установитлаш: ӱдымаштe пашам ыштыше трактор-шамыч йӱдым ӱдашлан почвым ямдылымаште пашам ыштышт;

б) колхоз-шамычын пӱтынь шупшшо вийыштым ӱдымаште тичмашын кучылташ да колхозлаште кылмаш курал кодымо мландым лишыл 1—2 кечыште шӱрен пытараш;

в) почвым обработатлымаш ден ӱдымаш коклаште пасу пашан первый кечылаштыже лийше кӱрылтышым пытараш, тидлан МТС ден колхоз-шамычын чыла сеялкыштым кучылтмашым решительно саемдыман. Ик имне дене ӱдымӧ кажне сеялка дек кок имне гыч, кок имне дене ӱдымӧ кажне сеялка дек ныл имне гыч прикрепитлаш да чыла колхозлаште ӱдымаште шуко смена дене пашам ыштымашым обеспечитлаш колхоз-шамычлан рекомендоватлаш.

2. Подкормкым ыштымаш да озымым шӱрышаш планым лишыл кечылаштак темаш республика Наркомзем деч, ВКП(б) райком ден райисполком-шамыч деч требоватлаш.

3. Шуко колхозлаште имне да трактор дене ыштыме пашам приниматлыме правило-шамыч огыт шуктылт, сандене агротехникым нарушатлымаш факт-шамычын лийын кертыт. Тидым шотыш налын, ВКП(б) Обком ден Марийский АССР Совнаркомын 1940 ий 19 апрельысе пунчалыштым безусловно шуктымашым обеспечитлаш, агротехникым нарушатлымаш чыла факт-шамычым решительно пресекатлаш ВКП(б) райком ден райисполком - шамычым, райзо ден МТС-шамычым обязатлаш.

ВКП(б) Обком ден Совнарком шошо ага пашам оперативный вуйлатымашым решительно саемдаш, вий да средства дене писын маневрироватлаш, чыла колхозник-шамычым, МТС пашаен-шамычым да ял озанлык специалист-шамычым социалистический соревнованийыш ушаш да ӱдымаш пашаште партийно-политический пашам кумдан шараш партийный, советский да земельный орган-шамычын руководительышт деч требоватлат.

ВКП(б) Марийский Обком секретарь КУШНАРЕВ.
Марийский АССР Совнарком председатель АБРАМОВ.

Пеледалтше Марийский республикын столицысе—Йошкар-Оласе Совет-шамыч пӧрт. Фото М. Чуршуковын.

ГАЗЕТЫМ САЕМДЫШАШЛАН МЫЙЫН МУТЕМ

Республиканский комсомольский „Рвезе Коммунист“ газетым мый 1935 ий годсек эреак лудын шогем. Газета мыланем комсомольский пашаштем кугун полша.

1936 ий гыч 1938 ий марте „Родина“ колхоз пеленсе первичный комсомольский организацийын секретарьжылан ыштымем годым „Рвезе Коммунист“ газета дене руководитлалт шогенам.

Газета эреак саемеш. Но туге гынат але ситыдымаш-шамычат улыт. Газета колхозлаште культура кушмашым, комсомолец ден несоюзный молодежь коклаште бытовой вопросым шагал осветатла. Тиде шотышто ситыдымаш-шамычым пытарышаш верч конкретно шагал руководитла.

Сай комсомольский организаций-шамычын пашашт ситышын огеш ончыкталт. Тидын дене пырля комсомольский пашам начар ыштыше комсомольский организаций-шамычым шагал критиковатла.

„Рвезе Коммунист“ газета сай агитатор-шамычын паша опытыштым шагал ончыкта. Чыла тиде ситыдымаш - шамычым тӧрлатен, газетым эшеат саемдыман,

М. А. Александров,
ВЛКСМ Ронго райкомын учет отдел вуйлатышыже.

Газета мыланем кушкаш полшен

Мый начальный школышто тунеммем годымак тӱрлӧ газета, журнал-шамычым лудаш тӱҥальым. Газета деке вниманийым кугун да кугун ойыренам.

Эн первояк мый 1935 ийыште „Ямде лий“ газетышке возаш тӱҥальым. Материалем первый газетышке печатлалтмеке уло кумылем дене йывыртышым. Тиддеч вара мый „Рвезе Коммунист“ газетышке возаш тӱҥальым.

1938 ийыште, Кожлаер школышто тунеммем годым, пырдыж газета редакторлан сайлышт. Тиде пеш кугу да ответственный пашам честно оправдатлаш тыршышым. Газетым художественныйын лукшаш верч уло вием, уло мастарлыкем пыштен кучедальым. Газета мыланем кушкаш шуко полшен.

Газетышке кӱрылтде возен шогымемлан 1939 ийыште июль тылзын лийше „Марий Коммун“ газетын рабселькор-шамычын совещанийыштыш мыйым редакций 75 тенге окса дене премироватлыш. Тиддеч вара газетышке возашлан мыйын кумылем эше кӱшкӧ нӧлталте.

Пашам йӧратен ыштымемлан кӧра мыйым районный редакцийышке паша ышташ нальыч. Кызыт мый „Коммунизм верч“ редакцийыште инструкторлан пашам ыштем. Тиде мыланем пеш кугу почет. Тиде почетный пашам оправдатлаш уло вием дене тыршем.

Сергей Эчан.

Мыйын пожеланий

Шке писательский пашам мый „Рвезе Коммунист“ газета гыч тӱҥалынам. Ты газетын корреспондентше улам.

Эртыше ий-шамыч дене таҥастарымаште, мутат уке, „Рвезе Коммунист“ газета кугун ончык каен, — тудо живой газетыш савырнен, а тидыже печатьын эн кугу достоинствыжо!

Большевистский печатьын пайремже кечын мый шке тыгай пожеланием каласынем.

„Рвезе Коммунист“ газетна шке пашажым пеш шукылан тӧрлаташ. Тыгр годым редакций пашаен-шамычын невнимательностьыштлан кӧра газета страницылаште серьезный титак-шамыч лиедат (опечатка, фотоклишем путайкалымаш, изи факт - шамычым кужун возымаш, молат).

Сандене редакций пашаен-шамычлан шке пашаштышт эше утларак большевистский ответственность лийже, — тиде газетым саемдымашын эн тӱҥ условийже.

Газетын йылмыже массылан умылышан, культурный йылме лийман. Тидым саемдымашын условийже—калык йылмым йӧратымаште, тудым изучатлымаште.

„Рвезе Коммунист“ газета литература илышлан начарын огыл ончыктен толын; тышечын вес пожеланий — „Рвезе Коммунист“ ончыкыжат да эше сайынракын литература илышлан вниманийым ыштыже. Конкретно — марий поэт, писатель, драматург-шамычын произведенийыштлан рецензийым, критический статьям, лудшо-шамычын отзывыштым пуэн шогыман.

Пытартышлан эше ик ой. „Рвезе Коммунист“ — рвезе калыкын, коммунистический общественный тыше поколенийын газетше. Сандене тудо ӱдыр-рвезе-шамыч коклаште коммунистический моральым, у быт верч кучедалмаште пӱсӧ оружий лийже!

Георгий Ефруш.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

В. Рожкин.

БЕЛОРУСКА

Таче первый ош тӱсетым,
Белоруска, ужынам.
Таче первый тый денетше
Шокшо мутым ойленам.

Белорускам ожно годым
Мый книгаште ужынам,
Сад коклаште лудын коштын
Мый сӱретшым ончен нам.

Ятыр жап тудлан эртен,
Ик ий весым вашталтен.
Белоруссийыш служаш
Лач тений пернен толаш.

Каныш кечын ик кастене
Мый олашке лектынам,
Вот тунам урем лук дене
Белорускам вашлийнам.

Пеш ару, яндар чурийже,
Йӧршын водо ӱжара.
А ойла гын тудын йӱкшӧ
Пуйто ший памаш мура.

Тӱнӧ кызыт йырваш шошо,
Тӱнӧ кызыт умыр кас.
Угыч толын кече шокшо,
Угыч юж яндар шӱлаш.

Первый гана тудо таче
Эрык шошым вашлиеш.
Первый гана боец качым
Тудо шыргыж ончалеш.

Белоруска, чот куане,—
Тый советский ӱдрамаш.
Лий праватше молын гане
Тунемаш, сайлаш, канаш.

Кожышна ме шакше паным,
Эрык илыш лий шкенан.
Мучышталте паным мланде,
Ынде тудо чылт мемнан.

У кино театр ончык
Вот кино гыч ме лекна.
Революций площадь гочын
Мутланалын эртышна.

Белорускам мӧнгыш кодыл
Ты кастене миенам.
Таче мый сӱретшым огыл,
Тудым шкенжым ужынам.

БССР,
март, 1940 ий.

ПИСЬМА

Ужатымашым пагален,
Мый ош платокым аралем.
Йӧратымашым арален,
Тылат саламым сералтем.

Эрден зарядкышке лектам,
Эр велсе кечым ончалам.
Эр велсе кече гай тӱсан
Келшет моткочак шӱмемлан.

Толмек поход гычын, тангем,
Арун винтовкым эрыктем,
Эл аралашлан ямдылем,
Тунам мый тыйым шарналтем.
Колхоз паша гыч пӧртылмек
Волгалтше пӧртышкӧ пурет.
Ушеш возеш дыр тыланет
Йошкарармеец йолташет.

Ужатымашым пагален,
Мый ош платокым аралем.
Йӧратымашым арален
Тылат саламым сералтем.

Чалай Васлий.

Ноябрь 1939 ий.

ВУЧЕМ МЫЙ ТЫЙЫМ ЧОН ЙӰЛЕН

Вучем мый тыйым чон йӱлен,
Вучем мый кечын, йӱдымат;
Кунам, кунам толат, тангем,
Кунам шӱмем пелен лият?

Эрат, касат вӱдлан волем,
Памаш йолгорным такыртен;
Эрат, касат ласкан мурем,
Памаш тошкемым шергылтен.

Ушеш возеш Иман памаш:
Кушан ме первый коктынат
Ик шӱм ден курымым илаш
Пеш шерге мутым кучышна.

Мый тудо жапым раш шарнем,
Пеш тымык ыле йырымваш.
Ош шонгжым лонгын овартен,
Лач шкет шорген йоген памаш.

Тугак яндарын шонгештал
Тачат йога Иман памаш.
Тугак кастен мур йӱк йонга:
—Ой, ший памаш, тый ший памаш!

Тугак тӱшка ден ме чылан
Канашлан тушко лектына.
Тугак гармонь ден веселан
Тустепым, вальсым куштена.
Вашке тый службым пытарен,
Толат колхозыш, мӧнгышкет.
Тунам кузе чот йывыртен
Лектам кастене тый декет.
Но кок ий жапыште мыят
Пашаште ятыр кушкынам.
Улам мый кызыт депутат,—
Тор'ялыш сессийыш коштам.
Мый уло кумыл ден тыршен,
Пашам эре шуктен ыштем.
Паша кокла гыч пеш вашкен
Тылат адак письмам возем.
Вучем мый тыйым чон йӱлен,
Вучем мый кечын, йӱдымат;
Кунам, кунам толат, тангем,
Кунам шӱмем пелен лият?

В. Рожкин.

ЙОЛТАШЛАН

Кугу пӱнчӧ воктене
Винтовкыжо дене
Рвезе енг шып шога,
Мӱндӱрк тӱткын онча.
Шочмо мӧнгыжӧ велыш,
Мӱндӱркӧ, эр велыш
Шыманрак ончалеш,
Мом гынат шарналеш.

Шарналта дыр ту кечым,
Куженгер корно дечын
Кузе рвезе мурен,
Олма садыш пурен.

Куан курык воктечын
Шуйна корно ял дечын.
Коштынна ме чодраш,
Тутло пӱкшым погаш.

Шарналта дыр ту касым,
Ломберан сад кокласым,
Рвезе ӱдыр кунам
Пуэн мутым тудлан.
Верный тангжым—винтовкым
Кормышта чотыракын.
Шем шинчаж ден умбак
Ончалеш писынрак.
Письмаштет возенат тый:
„Адак постыш каем мый,
Диверсант шакшылан—
Пычал пӱсӧ штыкан!"
Мыйын лудын лекмеке,
Мочол кумылем нӧлтӧ.
Мыят постыш каяш
Улам ямде, йолташ!

Т. Азманов.

В. Рожкин.

ПЕРВЫЙ ЙӰР

Шошо кечын нур ӱмбалне,
Эр тӱналын кас лиймеш,
Кумыл нӧлтын колхоз калык
Икияшым ӱда пеш.

Трактор-шамыч вакшыт кашым,
Йӧршын мамык тӱшакла.
Таче шошо ӱдышашым
Колхозна ӱда чыла.

Кече мучко „чытыр" шокшын
Кече пелтыш нур ӱмбак.
Кас велешдан горизонтыш
Погынале пыл кашак.

Оваралын ик торешке
Ярымалте пеш шыман.
Йӱр йӱраш чот тӱналмешке
Ойлыш мутшым чал Сапан:

—Она волто лӱм-неретым,
Эй, Микале, бригадир!
Ӱдена ме вошт нӧрмешке,
Йӱржӧ велэ шӧртьнӧ йӱр.

Лум йымачын лекше озым,
Мушкылт, чывыл, куш тый сай.
Мамык мландыш шаре вожым,
Лийже чапле урожай!—

Йыр шымалгыш пыл каваште,
Йӱр тӱнгале чот йӱраш.
Ыжна чакне ме пашаште,
Ыжна чарне ме ӱдаш.

Ошкыл писын, ола вӱльӧ,
Ит ӧркане плуг шупшаш,
Тений чапле лийшаш шӱльӧ,—
Только патыр лий кочкаш.

Кажне кечын пайрем гане
Чес ӱан лиеш мемнан;
Только, Таня, ит ӧркане
Кӱэшташ коман мелнам.

Йӱрын йӧршын чарнымешке
Ме пытарышна ӱден.
Кече лекте пыл шенгечын
Да ончале саламлен.

Эртыш йӱр тораш—умбаке,
Яндареште юж шӱлаш.
Кум бригадге нур ӱмбачын
Лектын мӧнгышкӧ толаш.

Шергылтен колхозный нурым
Шӱшпык гае йӱкышт ден,
Ӱдыр, рвезе мурышт мурым
Первый йӱрым чот моктен.

БССР,
апрель, 1940 ий.

ОЙЛЫМАШ-ШАМЫЧЕМ НЕРГЕН ОЙЛЫМАШ

I

1931 ий. Мый первый гана редакций омсашке миен шогальым. Омсаш возен сакыме: „Рвезе Коммунар" газет редакций". Ик магал жап пураш ӧрын шогымеке омсам шупшыльым. Ӱстел коклаште шинчыше енг мыйым тура ончен пелештыш:

— Мом каласет?

Мый мутым луктеак кидысе катаз лапчыкем шуялтышым. Тудо вел йӱкын лудеш: „Шым ий Ленин деч посна"... А мыйын изи шӱмем лектын вочшаш гай чӱчка.

— Стихым возенам манат?—вуйым нӧлталын йодо. — Кок куплетше келша, а вес кок куплетшым моктен ом керт, — ешарен каласыш да тудо мыйым ятыр жап кучен шогыш: газетыш возымо нерген тӱрлымат кутырыш.

Тудо йолташын мутшо почеш кок кече гыч ик заметкым возен колтышым. Тудо газетеш печаталте. Йымалныже „Мичурин-Азмекей" лӱмем возымо. Ындыжым, куаныме дене эшеат чот шӱмем пырткен.

Тиддеч вара чарныдеак газетыш возен шогем. Тӱналтыш жапыштак тыгыде ойлымаш-шамычым возгаленам. Тыге мый газета дене танг лийым, таче мартеат газета гоч литературный пашаштем кушкын шогем.

Газета мыйым писатель лиймешкемак куштен шукта манын ӱшанен шогем. Теве кызыт „Патриот-шамыч" лӱман ойлымаш сборникем (кудын нерген умбакшым каласем) Маргосиздат луктын. Тидым шуктымаште газетын рольжым тӱнглан шотлем.

II

1934 ий марте мый ялыште иленам. Тудо жапыште возымо ойлымаш-шамычем школысо йолташемлан да монь л у д е д е н а м. А тудыжо колышт шинчышыжлак нераш тӱнгалын ыле. (Очыни, возымем шӱмым таратыше огыл улмаш). Садланак тиде пашалан кӱлеш семын жапым ойырен моштен ом ул.

1934 ийыште армийышке кайышым Вот тушто (армийыште) изи пашак кугун коймым, сай пашатак ситыдымаш улмым шижаш тӱналым. Тыге литературный пашаш ем утларак серьезныйын тыршаш кӱлмым палышым. Садлан ло чӱдӧ жапем (ончыч полковой школышто тунемынам, вара политический пашаште лийынам) литературный пашалан ойыренам.

Армий илыш, родинам аралымаш—кеч могай кугу паша дечат шерге лие да (тыгак шол) возымо пашаштем оборонный темыш куснышым. Вич ий коклаште ятыр ойлымашым тиде тема дене возенам (йоча-шамычлан возымыжат шотлаш гын, коло ойлымашым погына). Ятыр гыч лу ойлымашыже тений посна сборник дене лекте („Патриот-шамыч", Маргосиздат, 1940 ий).

Лудшо-шамычым шижтарышаш улам. Марийский литературышто оборонный тема дене возымым (проза гыч) муаш йӧсырак. Садлан мыланем тунемаш — нигӧ деч ыле, лачшым каласаш, шкаланем шке гына корным ышташ тӱкнен. А тиде тема дене возаш утларак йӧсӧ, нелэ. Вот налаш, военныйшамычын йылмыштым; нуно керек кунамат кӱчыкын кутырат, келгын умлат. Мыят ойлымашлаштем герой-шамычым кӱчыкын кутырыкташ, торашке ужаш да келгын умлыкташ тыршенам. Саде гыч, лудшо-шамычым ончылгочак шижтарышаш долган улмылан шкемым шотлем.

Иктаж мом мучаш шумешкак рашемтыде коденам гын, то тыште мыйын титакем шагал. Лудшылан шканжак велэ умлен налаш кодеш.

Ойлымаш-шамычем эпизодический велэ улыт („Йошкар командирым" шотлаш огыл гын). Тидыжат мыланем, герой-шамычын пашаштым ончыкташ шыгырым ыштен.

Кызыт мый посна ойлымаш-шамычым нерген ойлаш ом тошт. Лач „Йошкар командир" нерген гына каласынем.

Тиде ойлымашым армий гыч пӧртылмекем возенам. Моло ойлымашшамыч шот гыч тидлан мый ойыртемынак серьезно относитлалтынам. Туге гынат, ситыдымаш могыржат эше кодын (лудшо-шамыч утларакат каласен пуат дыр шонем).

Вет, сборник деч ончыч ойлымаш-шамычем чылажат жапыштыже газетлаш печаталтыныт. Но нигӧат, ни шере, ни кочо мутымат мыланем каласен огыл. Тиде шотышто Марийский писательшамыч Оргкомитетат мутым луктын огыл. Кызытат эше Оргкомитет уждымо да колдымо лийынак кодеш.

Ӱшанен лиям: лудшо-шамыч шкенынштын пӱсӧ да шерге мутыштым, каласат дыр, шонем. Мый, селькоровский заметка-шамыч гыч литературный произведений-шамычым возымо марте кушкын шушо, шкемын шерге лудшо-шамычлан кугу ӱшанымашем да кугу тау шомакем каласем.

Мичурин-Азмекей.

84

Газета кугу полышым пуа

Мый „Рвезе Коммунист" газетым ынде куд ий лиеш чарныде лудын шогем.

Газета, моло ийласе дене таҥастарымаште, тений ятыр саемын. Газетышке материал - шамыч жапыштыже да келшышын пурталтыт. Иностранный телеграмма ден Советский Союз нерген статьямат газетыште чӱчкыдын ужаш лиеш. Фотокарточка - шамычат сылне улыт.

Чыла тиде саеммаш мемнан кече еда пашаштына кугу полышым пуа. Газетын полшымыж дене ме школыштына у вопрос - шамычым тарватена. Тидын дене пырля неуспеваемость, недисциплинированность ваштареш кучедалмашнам виягдена. Оборонно - физкультурный пашам саемдымаштат газетын полшыжо кугу.

Н. А. Алексеев йолташ.
Фото М. Чуршуковын.

Газетышке фотоснимка - шамыч эртак оласе илыш гыч веле пурталтыт. Ялысе илыш, колхозын пеледалт кушмашыже гыч шагалрак пурталтеш.

Мый литературный страница шотыштат изиш ойлынем. Литературный страницат шагалрак пурталтеш. Пиалан советский молодежь стихотворений, ойлымашшамычым лудаш йӧрата. Нунын кокла гыч ятыр тӱҥалше поэт, писателят улыт. Садлан „Рвезе Коммунист" газетлан литературный страницым чӱчкыдын пуман.

Н. Алексеев,

Йошкар-Ола педучилищын ученикше.

ПЫРДЫЖ ГАЗЕТА-ШАМЫЧЫН ПАШАШТЫМ САЕМДЫМАН

Роҥго. (Телефон дене). Колокудский сельсовет мучко 6 колхозлаште 1940 ийыште 19 номер пырдыж газетым гына лукмо.

„Свобода", „Пятилетка" колхозшамыч ик номер пырдыж газетымат луктын огытыл. Пушкин лӱмеш, „Чодра саска", „Кундыш" колхоз-шамыч улыжат ик номер гыч веле луктыныт.

Лекше пырдыж газетлаште посна колхозник-шамычын сай паша опытышт йӧршеш огеш ончыкталт. Эртак колхозын да посна колхозник-шамычын ситыдымашышт гына критиковатлалтеш.

Грамматический ошибка-шамыч нерген поснак ойлыде огеш лий. Нуно газетлаште пешак шуко улыт. Сельсовет пеленсе „Колхоз йӱк" пырдыж газета редактор избач А. С. Виноградов йолташ газетыште тыге воза: **„Председатель первичной организацийын секретарь комитет Н. Рыбаков мом шона гын?"** Тыште „Чодра саска" колхоз пеленсе комсомольский комитет нерген ойлалтеш, а „Чодра саска" колхоз пелен але комитетым организоватлыме огыл. Избач Виноградов йолташ тидымат огеш шинче.

Колокудский начальный школышто лекше „Пионер" газетат пеш шуко ошибкан. Школа заведующий И. Н. Петухов йолташ газетым йӧршын огеш луд. Тудым колхозласе пырдыж газетамшамычлан полшаш прикрепитлыме, но тудо полышым изишат огеш пу.

Колокудский сельсоветысе пырдыж газета-шамычын пашаштым кызытак саемдыман. Газета колхозым большевистскийым да колхозник - шамычым зажиточныйым ыштымаште пӱсӧ орудий лийшаш.

Вас. Мих.

Илетский мыльно - канифольный заводын стахановкаже А. Г. Охотина йолташ Куяр каныме пӧртыштӧ кана. **Снимкыште:** Охотина йолташ газетым лудеш.

Фото М. Чуршуковын.

Шӱльӧ ден пареҥгым яровизироватлат

Шернур район Токтамыжский сельсоветысе 6 колхозлаште 25 апрельлан 27,80 гектар озымеш подкормкым ыштыме. Семена яровизироватлымашат сай кая. „Ӱжара" колхоз 35 центнер шӱльым, 20 центнер пареҥгым, „Йошкар Шернур" колхоз 17 центнер шӱльым да 15 центнер пареҥгым, „Йошкар шӱдыр" колхозышто 14 центнер шӱльым да 20 центнер пареҥгым яровизироватлыме. Сельсовет мучко зерновой культурым 96 центнерым да 105 центнер пареҥгым яровизироватлыме.

Мих. Тымбаршев.

Инициативный учитель

Кузнецовский неполный средний школышто (Кырык-Мари район) политико-воспитательный пашам сайын организоватлыме. Тиде пашаште школьный комсомольский организацийын секретарьже Изиков йолташ чыла комсомольский активым мобилизоватлен. ВЛКСМ ЦК X пленумын решенийже основеш пашам ыштымылан кӧра, школын пашажым вож гычак саемдыме. Успеваемость кӱзен, пионер пашат сай ыштылтеш, отличник-шамыч шукемынак толыт.

Школысо отличник-шамычым 12 еҥым комсомолыш пуртымо. Нуно общественный пашаштат примерым ончыктат.

Изиков йолташын инициативыж дене „Сигнал", „Политотдел" колхозлаште угыч комсомольский организаций-шамычым организоватлыме.

Изиков йолташ чыла паша денат примерный, инициативный учительлан шотлалтеш, моло учитель-шамыч коклаште тудо практический пашаж дене примерым ончыктен шога.

Е. Моисеев

Газета шарымаш кечын шукемеш

Роҥго. (Телефон дене). Районышто масса коклаште большевистский печать шарымаш кугем толеш. Тыште центральный газетым 450 экземплярым, республиканский да районный газетым 4564 экземплярым налын, лудын шогат. Нунын кокла гыч: „Марий Коммун"— 246 экземпляр, „Рвезе Коммунист"— 219 экземпляр да „Ленин ой"— 111 экземплярым план деч утым шарыме.

Газетым шарымаште, почта пашаен кокла гыч 7 стахановец да 5 ударник улыт. Теве Кужмарий почта агентство гыч П. Г. Кукарев, Верхушнурский почта агентство гыч С. С. Рыбаков, Вятка почта агентство гыч И. И. Ефремов йолташ-шамыч газета да журнал шарымаште планым утыж дене темат. Нуно подписчик-шамычланат газетым жапыштыже пуэдат.

В. Борисов.

КОК ПРЕДЛОЖЕНИЯН ЗАМЕТКА ГЫЧ—„КӰРТНЬӦ ВИЙЫШ"

„Газета — коллективный пропагандист да коллективный агитатор веле огыл, тугак коллективный организатор" манын В. И. Ленин ойлен. „Большевистский печать,—манеш Сталин йолташ, —... мемнан партийын эн пӱсӧ да эн виян оружийже". Большевистский партийым организоватлымаште да тудын йыр пашазе массым шупшмаште, ме историй гыч рашак палена, Ленинын организоватлыме „Искра" газета пеш кугу значенийым иметлен. Тыгак капиталистический стройым сӱмырал шумаште, меньшевик, троцкист, бухаринец да моло тушман - шамыч ваштареш кучедалмаште большевистский печать коммунистический партий кидыште пашазе классын да уло шемер массын организаторжо да эн пӱсӧ орудийже лийын шоген да кызытат тугак лийын шога.

Ме мланде шарын ик кудымшо ужашыште социализмым ыштен шуктен, коммунизмыш постепенно вончымаш периодыш пурен улына. Мемнан ончылныла кумышо сталинский пятилеткын планжым шуктышаш задача-шамыч шогат. Мемнан ончылно масса коклаште тошто пережиткым, капитализмын пережиткыжым пытарен, нуным коммунистический духеш воспитатлышаш задача-шамыч шогат. Тыште большевистский печатын рольжо кугу. Печать марксизм-ленинизм пропагандын тӱҥ формыжо.

Массым воспитатлымаш шотышто большевистский печатын заслугыжо пеш кугу. Газетым лудын шогышо еҥ тудын гоч шкаланже кӱлешым кеч кунамат муын кертеш да тушечын налмыже дене тудо тӱням у семын ончаш тӱҥалеш. Таҷысе кечын илышыште мо лийын шога гын, ме тудым газетыште муына.

Молодежь-шамыч шукышт газета гоч воспитатлалтыт. Мемнан марий поэт, писатель - шамыч, тыгак Советский Союзысо моло писатель, поэт-шамычат шукышт газета гоч воспитатлалтыныт.

Тиде шотышто мый шкемым налам. Кодшо ий мыйын „Кӱртньӧ вий" романем печатлалт лекте. Романым возаш чылт куштылгыжак огыл. Тидым возен кертше лиймешке мыланем шуко лудын шогаш да возаш тунемаш верештын.

1925 ийыште мый Йошкар-Олаш, Совпартшколыш тунемаш тольым. Тиде ийыштак „Йошкар кече" газетыш возаш тӱҥальым. Ондакшым мыйын материалем огыт печатле ыле. Ик гана ончем, мыйын материал печатлалтын: „Морко кантон, Корак-Солаште 60 еҥ тунемдыме-шамыч тунемаш коштыт. Нуным Сергей Иван туныкта". Тыгай изи заметка, чылажат кок предложений велэ, а мыланем тудо пеш вийым пуыш да возаш желанийым тарватыш. Тылеч умбакыже мый чарныде возаш тӱҥальым. 1926 ийыште первый маййлан уже мыйын маевкын исторический справкыже печатлалт лекте. Тиде ийынак почеламут-шамычым возаш тӱҥальым. Но печатлалташыже 1930 ийыште гына тӱҥале. 1929 ийыште Шкетанын „Чодра лонгаште" ойлымашыжым лудым. Тудо мыйын кумылем эше чот нӧлтале. Мый илыш гыч фактым налын, Керебляк чодраш йоҥлыш лийын колышо Настий нерген ойлымашым возаш шинчым. Ондакшым тиде фактым „Йошкар кече" газетыш профсоюзым шылтален возенам, вара тидым типизироватлен, сайын сӱретлышым. Тудо ийыштак „У вий" журналеш печатлалте. 1929 ийыште „Кӱртньӧ вий" лийшашлык гыч ик ужашыжым возенам. Тудо ужаш 1934 ийыште печатлалте. Тыге мый кок предложениян заметка гыч тӱҥалын „Кӱртньӧ вийыш" шуым.

Мый ондакшым „йошкар кечыш", варажым „У илыш" журналыш, тиде журнал „Марий ял" газетыш савырнымеке, тудо газетыш да „Рвезе Коммунарыш" чарныде возен шогенам. А 1935 ий гыч шкежат газета пашашке „Ленин ой" редакцийыш тольым. Виғак ойлаш тоштам: мый газета-шамыч дене кылым ом кучо ылегын, тушко чарныде, активно возен ом шого ыле гын, литературный пашашке пурен ом шу ыле. Сандене большевистский печатлан мый шуко обязан улам.

Н. С. Лекайн.

Отв. редакторын заместительже—*В. М. БОРИСОВ.*

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, № комнаты 69—70, № телефона 90.
Упол. Главлита МАССР А—425. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.